

نقش حس عاملیت و ویژگی‌های انحرافی شخصیت در پیش‌بینی گرایش به اعتیاد در دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم

نادر حاجلو^۱، وحید فلاحی^۲، شیرین احمدی^۳ و پروین باقرزاده^۴

چکیده

پژوهش حاضر با هدف تعیین نقش حس عاملیت و ویژگی‌های انحرافی شخصیت در پیش‌بینی گرایش به اعتیاد در دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم انجام گرفت. پژوهش حاضر به روش توصیفی-همبستگی انجام شد. جامعه آماری پژوهش حاضر را کلیه دانش‌آموزان پسر دوره دوم متوسطه مدارس دولتی شهرستان پارس‌آباد که در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۷ مشغول به تحصیل بودند تشکیل می‌دادند. از این جامعه نمونه‌ای به حجم ۱۲۰ نفر به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای انتخاب شدند و به پرسشنامه آمادگی به اعتیاد زرگر و همکاران، حس عاملیت وودی و همکاران و انحراف شخصیتی بدفورد و همکاران پاسخ دادند. داده‌ها نیز توسط آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه تحلیل شدند. نتایج نشان داد که گرایش به اعتیاد با مؤلفه‌های سادگی و بی‌اختیاری رابطه منفی و معنادار و با مؤلفه‌های ویژگی‌های انحرافی شخصیت، فقدان اعتماد، وابستگی و اعمال خصمانه رابطه مثبت و معنادار دارد ($p < 0/01$). نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه نیز نشان داد که ۳۷ درصد از کل واریانس گرایش به اعتیاد به وسیله حس عاملیت و ویژگی‌های انحرافی شخصیت تبیین می‌شود. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که حس عاملیت و ویژگی‌های انحرافی شخصیت توانایی پیش‌بینی گرایش نوجوانان به اعتیاد را به صورت معناداری دارند.

واژه‌های کلیدی: حس عاملیت، ویژگی‌های انحراف شخصیت، گرایش به اعتیاد.

۱. استاد گروه روانشناسی، دانشگاه محقق اردبیلی

۲. نویسنده رابط: دانشجوی دکترای روان‌شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی vahid.fallahi.68@gmail.com

۳. دانشجوی دکترای روان‌شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی

۴. کارشناس ارشد روانشناسی، مربی دانشگاه پیام نور و دانشگاه آزاد اسلامی

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۶/۱۱/۲۵

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۷/۰۸/۱۳

مقدمه

ویژگی اصلی اختلال مصرف مواد مجموعه‌ای از نشانه‌های شناختی، رفتاری و فیزیولوژیکی است که نشان می‌دهند فرد با وجود مشکلات قابل ملاحظه‌ی مرتبط با مواد، مصرف مواد را ادامه می‌دهد. ویژگی مهم اختلالات مصرف مواد تغییر اساسی در مدارهای مغزی است که امکان دارد بعد از مسمومیت‌زدایی ادامه یابد، مخصوصاً در افرادی که به اختلالات شدید مبتلا هستند. نشانه‌های این تغییرات مغزی را می‌توان در دو نوع رفتار مشاهده کرد: ۱) فرد بارها ترک اعتیاد می‌کند، ولی دوباره مصرف را از سر می‌گیرد. ۲) هر بار در معرض محرکهایی قرار می‌گیرد که به نوعی با ماده‌ی اعتیادی در ارتباط هستند، به شدت هوس مصرف آن را می‌کند و اعتیاد را می‌توان به عنوان یک حالت پایدار تعریف کرد که در آن ظرفیت فرد برای تنظیم رفتارهای اجباری جستجوی دارو کاهش می‌یابد، بدون اینکه خطر پیامدهای منفی جدی این رفتار در نظر گرفته شود (انجمن روان‌شناسی آمریکا، ۲۰۱۳). براساس برآوردهای موجود در ایالات متحده ۲۴/۶ میلیون نفر سوء مصرف کننده مواد مخدر هستند که ۸/۹ میلیون از این افراد دچار اختلال روانی هستند (سامهسا^۱، ۲۰۱۵). یکی از پراهمیت‌ترین رفتارهای پرخطر بین نوجوانان مصرف مواد است، به نحوی که شایع‌ترین اختلالات روان‌پزشکی را در رده سنی نوجوانی و جوانی تشکیل می‌دهد و از طرفی نوجوانانی که در سنین پایین از مشروبات الکلی و سیگار استفاده می‌کنند، احتمال بیشتری دارد که به آن‌ها اعتیاد^۲ پیدا کنند و این فرآیند نیز احتمال اعتیاد به مواد را افزایش می‌دهد (کاپلان و سادوک، ۲۰۱۵). نوجوانان با چالش‌ها و مسائل روانی-اجتماعی متعددی از جمله کنار آمدن و ارتباط با گروه همسال روبه‌رو می‌شوند. مطالعات نشان داده‌اند که خطرناک‌ترین زمان برای آسیب‌پذیری بیش‌تر نسبت به پدیده‌ی مصرف مواد مراحل انتقالی زندگی است. در واقع، در اوایل نوجوانی فرزندان ما برای اولین بار با مواد مخدر مواجه می‌شوند. در طول

¹. Substance Abuse and Mental Health Services Administration

². addiction

دوره دبیرستان نیز با چالش‌های تربیتی و روان‌شناختی و اجتماعی خاص مواجهند که می‌تواند به مصرف سیگار، مشروبات الکلی و سایر مواد بینجامد (طارمیان، ۱۳۸۳). گرایش روز افزون به مصرف موادمخدر یکی از مشکلات بزرگ اجتماعی است؛ مصرف مواد و عوارض پدیده و ناخوشایند آن از مهمترین دغدغه‌های فکری و یکی از ناگوارترین آسیب‌های اجتماعی در حال حاضر است (بهادری خسروشاهی و خانجانی، ۱۳۹۲). باورها و نگرش‌های افراد دربارهٔ مواد و پیامدهای منفی و مثبت مصرف آن، در اصطلاح گرایش به مصرف مواد^۱ تعریف شده است (آدرم و نیک منش، ۱۳۹۰).

یکی از متغیرهای که به نظر می‌رسد در گرایش به اعتیاد مؤثر باشد حس عاملیت^۲ است. حس عاملیت به این احساس ما اشاره دارد که ما به طور ارادی بر اعمال خود و از طریق آنها بر رویدادهای جهان بیرونی کنترل داریم (هاگارد و تساکریس،^۳ ۲۰۰۹). خودکارآمدی^۴ معمولاً مترادف با عاملیت به کار می‌رود؛ زیرا این دو بسیار شبیه به هم هستند. خودکارآمدی، به باورهای افراد دربارهٔ توانایی‌هایشان در سامان دادن انگیزه‌ها، منابع شناختی و اعمال کنترل بر یک رخداد معین اشاره دارد (بندورا، ۱۹۹۳، به نقل از بشرپور و احمدی، ۱۳۹۶). در مطالعه جوزف و یونیفرا^۵ (۲۰۰۵) نتایج حاکی از این است که افراد وابسته به مواد، خودکارآمدی ضعیفی دارند و سطح باورهای ناکارآمد در آن‌ها بالاست. در پژوهشی دیگر که روی افراد وابسته به کراک انجام شد، نشان دادند که خودکارآمدی در این افراد پایین است و نگرش منفی به زندگی دارند (جینا، کاون، دیوید و پل^۶، ۲۰۰۹؛ عینی، ۲۰۲۰). ابراهیم، کومار و ابوسماه^۷ (۲۰۱۱) در پژوهشی نشان دادند که همبستگی منفی، قوی و معناداری بین خودکارآمدی و عود اعتیاد وجود دارد. وقتی افراد بعد از

1. tendency to drug use

2. Sense of agency

3. Haggard & Tsakiris

4. self-efficacy

5. Joseph & Yinfrac

6. Gina, Coon, David & Paul

7. Ibrahim, Kumar & Abu Samah

رهایی از اعتیاد با چالش‌های زندگی و محیط‌های مشمول مواد مخدر روبه‌رو می‌شوند، خودکارآمدی پایین می‌تواند بر شروع مجدد و رهایی افراد از اعتیاد تأثیر منفی داشته باشد. پورکرد، ابوالقاسمی، نریمانی و جمالویی (۱۳۹۲) نشان دادند که خودکارآمدی با سوءمصرف مواد در دانش‌آموزان ارتباط دارد. دولان، مارتینو و روزنوا^۱ (۲۰۰۸) نشان دادند که خودکارآمدی ضعیف زمینه‌ساز سوءمصرف مواد را در دانش‌آموزان به وجود می‌آورد.

به نظر می‌رسد یکی دیگر از عوامل درونی و فردی که باعث بروز رفتارهای پرخطر مثل مصرف مواد، سیگار کشیدن و مصرف الکل در بین نوجوانان می‌شود، ویژگی‌های شخصیتی آن‌هاست. شواهد پژوهشی نشان می‌دهد برخی افراد از نظر عوامل شخصیتی یا یک سری از رفتارها، بیشتر مستعد خطر کردن هستند (صبحی قراملکی، حاجلو و غلامزاده، ۱۳۹۲؛ کاستا، پاول و مک کری^۲، ۲۰۱۳). در بین نوجوانان عامل کنجکاوی در مصرف مواد نقش مهمی دارد، صفات کنجکاوی و حساسیت هیجانی در افراد گشوده به تجربه می‌تواند دلیل خوبی برای جذب شدن این افراد به سمت این نوع از رفتارهای پرخطر و گرایش به سمت اعتیاد باشد (دک، لی، ریز^۳، ۲۰۱۰). پژوهش‌های بسیاری از نقش ویژگی‌های شخصیتی در شروع، تداوم و درمان اعتیاد و وجود رابطه بین ابعاد مختلف شخصیت با گرایش به سوءمصرف مواد حمایت کرده‌اند (جوس، فلور و فرانسیکا^۴، ۲۰۰۷؛ کاظمی و همکاران، ۱۳۹۳). شخصیت عاملی است که ممکن است نقش مهمی در ایجاد پیش‌زمینه و مستعد کردن فرد در رفتارهای مصرف مواد داشته باشد. در نظام آیزنک^۵ سه بعد شخصیت روان‌پریش‌گرایی، برون‌گرایی و روان‌رنجورخویی وجود دارد که از بین عوامل فوق‌سطح روان‌پریش‌گرایی در معتادان به مواد مخدر نسبت به افراد عادی بالاتر است (آجیل‌چی، نادری و قائمی، ۱۳۸۹). بنابراین، می‌توان گفت احتمالاً معتادان به مواد مخدر می‌توانند

¹. Dollan, Martino & Rohsenow

². Costa, Paul & McCrae

³. Deck, Lee & Reyes

⁴. Joes, flor & Francisc

⁵. Eyesenck

ویژگی‌هایی را بروز دهند که معمولاً در بین افراد روان‌پریش یافت می‌شود و با توجه به محیط‌های خاص برای ابتلا به روان‌پریشی آسیب‌پذیرند و روان‌رنجورخویی به‌عنوان عامل شخصیتی گرایش به هیجانات منفی می‌تواند زمینه‌ساز گرایش به مواد مخدر باشد (نریمانی، تقی‌زاده، صادقی و بشرپور، ۲۰۲۰). افراد معتاد نسبت به افراد عادی از برون‌گرایی پایین‌تری برخوردارند (آجیل‌چی و همکاران، ۱۳۸۹). بشرپور (۱۳۹۴) در بررسی رابطه بین ویژگی‌های انحرافی شخصیت و مصرف مواد نتیجه گرفت که ویژگی‌های انحرافی شخصیت به‌ویژه سه صفت افکار صمیمانه، بی‌اعتمادی به خود و سلطه‌گری هم به‌صورت مستقیم و هم غیرمستقیم با تأثیر بر ادراک پایین خطر با انگیزش پایین نسبت به درمان در افراد وابسته به مواد همراه هستند. رستمی و اکبری (۱۳۹۴) نشان دادند مؤلفه‌های برون‌گرایی و وظیفه‌شناسی می‌توانند به‌طور معناداری واریانس متغیر آمادگی به اعتیاد را تبیین کنند. لویز، نیتو و ارتونو^۱ (۲۰۱۶) نشان دادند که افراد سیگاری در اجتناب از آسیب نسبت به افراد غیرسیگاری نمرات پایین‌تری و در تکانش‌گری نمرات بالاتری را به دست می‌آورند. بنابراین، با توجه سوابق موجود و از آنجایی که اعتیاد معضل فردی نیست، بلکه بلایی است همه‌گیر که دامن‌گیر کل جامعه می‌شود و مشکلات متعدد دیگری را نیز به وجود می‌آورد، لازم است با شناخت ویژگی‌های شخصیتی درجه‌ای را برای حل این معضل به‌دست آورد، در نتیجه پژوهش حاضر با هدف تعیین نقش حس عاملیت و ویژگی‌های انحرافی شخصیت در پیش‌بینی گرایش به اعتیاد در دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم انجام گرفت..

روش

روش این پژوهش توصیفی از نوع همبستگی است.

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری: جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه دانش‌آموزان

پسر دوره دوم متوسطه مدارس دولتی شهرستان پارس‌آباد در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۷ تشکیل دادند (N=۸۶۵۴). چون حداقل حجم نمونه در تحقیقات همبستگی ۳۰ نفر به ازای هر متغیر است،

^۱. Lopez, Neito & Ortuno

در این پژوهش به دلیل متغیر پیش‌بین تعداد ۹۰ نفر کفایت می‌کرد، ولی برای افزایش اعتبار نتایج، تعداد ۱۲۰ نفر از این دانش‌آموزان به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای از جامعه آماری فوق انتخاب شد. به منظور گردآوری داده‌ها از سه پرسشنامه به شرح زیر استفاده شد:

مقیاس آمادگی به اعتیاد:^۱ این مقیاس توسط وید و بوچر^۲ (۱۹۹۲) ساخته شد و تلاش‌هایی در جهت تعیین روایی آن در کشور ایران صورت گرفته است. این پرسشنامه، مقیاس ایرانی آمادگی به اعتیاد است که با توجه به شرایط روانی-اجتماعی جامعه ایرانی توسط زرگر (۱۳۸۷) ساخته شد (به نقل از زرگر، نجاریان و نعمی، ۱۳۸۷). این پرسشنامه از دو عامل تشکیل شده و دارای ۳۶ ماده به اضافه ۵ ماده دروغ‌سنج است. نمره‌گذاری هر سؤال بر روی یک پیوستار از صفر (کاملاً مخالفم) تا ۳ (کاملاً موافقم) است. البته این شیوه‌گذاری در سوالات شماره ۶، ۱۲، ۱۵ و ۲۱ معکوس خواهد شد. حداقل نمره در این پرسشنامه صفر و حداکثر نمره ۱۰۸ است. در پژوهش زرگر و همکاران (۱۳۸۷) جهت محاسبه روایی این مقیاس از دو روش استفاده شد. در روایی ملاکی، پرسشنامه آمادگی به اعتیاد، دو گروه معتاد و غیرمعتاد را به خوبی از یکدیگر تمییز داده است. روایی سازه مقیاس از طریق همبسته کردن آن با مقیاس ۲۵ ماده‌ای فهرست بالینی علائم بالینی ۰/۴۵ محاسبه شده است که معنادار است. پایایی مقیاس با روش آلفای کرونباخ ۰/۹۰ محاسبه شد که در حد مطلوب است (زرگر و همکاران، ۱۳۸۷).

مقیاس حس عاملیت: این مقیاس (SOARS) یک ابزار تجربی است که توسط وودی و همکاران در سال (۲۰۱۳) برای ارزیابی توانایی افراد برای انجام دادن مستقل کارها طراحی شده است. این مقیاس ۱۰ سؤال دارد و حس عاملیت را در یک مقیاس لیکرت هفت نقطه کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۷) در دو خرده مقیاس بی‌اختیاری (سوالات ۲، ۳، ۵، ۶، ۹) و سادگی (سوالات ۱، ۴، ۷، ۱۰، ۸) اندازه می‌گیرد؛ درجه بندی ۱ بدین معناست که به شدت با این عبارت مخالف هستند، درجه بندی ۴ بدین معناست که با این عبارت نه موافق نه مخالف و درجه بندی ۷ بدین

^۱ addiction potential scale

^۲ Weed & Butcher

معناست که با این عبارت به شدت موافقم را نشان می‌دهد. ضرایب آلفای کرونباخ خرده مقیاس بی‌اختیاری ۰/۹۰، سادگی ۰/۷۳، بدست آمده است (بشرپور و احمدی، ۱۳۹۶).

مقیاس انحراف شخصیتی^۱: این مقیاس یک ابزار ۳۶ سؤالی است که توسط بدفورد و فولدز^۲ (۱۹۷۸) ساخته شده و به طور وسیعی در زمینه‌های بالینی و پژوهشی کاربرد دارد. این مقیاس ۶ بعد انحرافی شخصیتی یعنی افکار خصمانه، بدنام سازی دیگران، فقدان اعتماد به خود، وابستگی، اعمال خصمانه و سلطه‌گری / سلطه‌پذیری را در یک مقیاس لیکرت ۴ نقطه‌ای از کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۵) مورد سنجش قرار می‌دهد. ثبات درونی خرده مقیاس‌های این آزمون قابل قبول گزارش شده و ضرایب آلفای کرونباخ خرده مقیاس‌های این آزمون نیز از ۰/۶۸ برای خرده مقیاس اعمال خصمانه تا ۰/۸۰ برای خرده مقیاس افکار خصمانه به دست آمد (بدفورد و دیری، ۲۰۰۳). ضرایب آلفای کرونباخ در ایران برای مؤلفه حساسیت به پاداش ۰/۶۰، حساسیت به تنبیه ۰/۵۴ و جنک و گریز ۰/۶۹ گزارش شده است (اشرفی، ۱۳۸۵).

روش جمع‌آوری اطلاعات به این صورت بود که بعد از اخذ مجوز از دانشگاه به اداره آموزش و پرورش شهرستان پارس آباد مراجعه شد. بعد از موافقت اداره آموزش و پرورش و ارائه مجوز لازم برای همکاری، ابتدا لیست تمامی مدارس دولتی پسرانه دوره متوسطه پارس آباد که ۸ مدرسه را شامل می‌شد تهیه و از بین آنها دو مدرسه با روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای انتخاب شد. سپس پژوهشگر با حضور در مدارس و ضمن هماهنگی با مدیر و دبیران مدارس مربوطه، پرسشنامه‌ها را توزیع نمود. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز از آماره‌های توصیفی نظیر میانگین و انحراف استاندارد و تحلیل‌های استنباطی همچون ضریب همبستگی پیرسون و آزمون رگرسیون چندگانه استفاده شد.

^۱. personality deviance scales

^۲. Bedford & Foulds

نتایج

تعداد ۱۲۰ دانش‌آموز پسر با میانگین سنی ۱۶/۰۵ و انحراف معیار ۱/۴۱ و از لحاظ رشته تحصیلی نیز ۴۴ نفر (۳۶/۷ درصد) رشته انسانی؛ ۴۲ نفر (۳۵ درصد) علوم تجربی؛ ۳۴ نفر (۲۸/۳ درصد) ریاضی در این پژوهش شرکت داشتند.

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون خطی چندگانه (به روش همزمان) استفاده شد. قبل استفاده از این آزمون‌ها، مفروضه‌هایی که استفاده از آنها را مجاز می‌شمارند، مورد بررسی قرار گرفت. مفروضه وجود رابطه خطی بین متغیرهای پیش‌بین و ملاک با توجه به نمودار پراکنش متغیرها (نشانگر وجود رابطه خطی بین متغیرهای پیش‌بین و ملاک)، مفروضه نرمال بودن توزیع داده‌ها با استفاده از آزمون کولموگروف اسمیرنوف ($P > 0/05$)، مفروضه استقلال باقیمانده‌ها با استفاده از آماره دوربین-واتسون (قرارگیری در بازه ۱/۵ تا ۲/۵) و مفروضه نبود هم‌خطی چندگانه بین متغیرهای مستقل با استفاده از شاخص تولرانس (بزرگتر از ۰/۱)، مورد تأیید قرار گرفت.

جدول ۱. میانگین، انحراف معیار و ضرایب همبستگی نمرات آزمودنی‌ها در هر یک از مولفه‌های حس‌عاملیت، انحراف شخصیت و گرایش به اعتیاد

متغیرها	M ±SD	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
سادگی (۱)	۴/۸۱±(۲۱/۹۷)	۱								
بی‌اختیاری (۲)	۲۰/۹۱ (±۵/۶۴)	۰/۶۱**	۱							
افکار خصمانه (۳)	۱۸/۱۷ (±۵/۰۰)	-۰/۱۱	۰/۰۱۵	۱						
بدنام‌سازی (۴)	۱۸/۴۳ (±۴/۲۰)	-۰/۱۹*	۰/۰۹۱	۰/۴۴**	۱					
فقدان اعتماد (۵)	۲۲/۸۳ (±۴/۳۶)	-۰/۱۲	-۰/۱۹*	-۰/۰۹۹	-۰/۰۷۰	۱				

نقش حس عاملیت و ویژگی‌های انحرافی شخصیت در پیش‌بینی گرایش به اعتیاد در دانش‌آموزان مقطع...

وابستگی (۶)	۱۴/۳۰ (±۳/۵۳)	**۰/۳۱ - ۰/۲۵**	۰/۲۰	۰/۱۰	*۰/۲۱	۱
اعمال خصمانه (۷)	۳۰/۹۷ (±۶/۰۹)	-۰/۱۴	*۰/۱۹	*-۰/۲۱	*-۰/۰۹۲	*۰/۷۸
سلطه‌پذیری (۸)	۱۷/۲۰ (±۳/۸۲)	-۰/۰۷۴	۰/۰۴۸	**۰/۳۷	**۰/۰۵۴	-۰/۰۴۸
گرایش به اعتیاد (۹)	۶۴/۸۰ (±۱۲/۵۱)	*-۰/۲۲	**۰/۴۲	۰/۰۲۶	*۰/۳۷	**۰/۴۰

نتایج جدول ۱ نشان می‌دهد که گرایش به اعتیاد با مؤلفه‌های سادگی ($r = -0.22$; $p < 0.01$) و بی‌اختیاری ($r = -0.42$; $p < 0.01$) رابطه منفی و معنادار و با مؤلفه‌های ویژگی‌های انحرافی شخصیت فقدان اعتماد ($r = 0.40$; $p < 0.01$)، وابستگی ($r = 0.38$; $p < 0.01$) و اعمال خصمانه ($r = 0.35$; $p < 0.01$) رابطه مثبت و معنادار دارد.

جدول ۲. نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه برای گرایش به اعتیاد بر اساس حس عاملیت و انحراف شخصیت

مدل	R	R ²	F	p
۱	۰/۶۰	۰/۳۷	۸/۰۷	۰/۰۰۱

نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد که متغیرهای پیش بین حدود ۳۷ درصد واریانس گرایش به اعتیاد را پیش‌بینی می‌کند. نسبت F نیز بیانگر این است که رگرسیون متغیر گرایش به اعتیاد بر اساس متغیرهای حس عاملیت و انحراف شخصیت معنادار است.

جدول ۳. ضرایب بتا و آزمون معناداری T بر اساس مؤلفه‌های حس عاملیت

متغیرهای پیش بین	متغیر ملاک	R	R ²	F	p	B	SEB	β	t	p
مقدار ثابت						۸۲/۹۵	۴/۹۹		۱۶/۵۹	۰/۰۰۱
سادگی	گرایش به اعتیاد	-۰/۱۵				۰/۲۷	۰/۲۷	۰/۰۵۹	۰/۵۵۷	۰/۵۷۸
بی‌اختیاری		-۱/۰۲				-۱/۰۲	۰/۲۳۷	-۰/۴۶	-۴/۳۲	۰/۰۰۱

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد که از بین مؤلفه‌های حس‌عاملیت فقط بی‌اختیاری با مقدار بتای $(T=-4/32)$ -۰/۴۶، گرایش به اعتیاد را پیش‌بینی می‌کند.

جدول ۴. ضرایب بتا و آزمون معناداری T بر اساس مؤلفه‌های انحراف شخصیت

متغیرهای پیش‌بین	متغیر ملاک	R	R ²	F	p	B	SE B	β	t	p
مقدار ثابت						۲۵/۷۸	۸/۵۲		۳/۷۵	۰/۰۰۱
افکار خصمانه						۰/۲۳۴	۰/۲۳۱	۰/۰۹۴	۱/۰۱	۰/۳۱
بدنام‌سازی						۰/۲۰۵	۰/۲۹۶	۰/۰۷۰	۰/۶۹۳	۰/۴۹
فقدان اعتماد	گرایش به اعتیاد					۰/۷۹۹	۰/۳۶۹	۰/۲۸۰	۲/۱۶	۰/۰۵
وابستگی						۱/۰۹	۰/۲۹۱	۰/۳۱۱	۳/۰۲	۰/۰۰۱
اعمال خصمانه						۰/۱۷۰	۰/۲۷۱	۰/۰۸۲	۰/۶۲۵	۰/۵۳
سلطه‌پذیری						۰/۴۷۳	۰/۳۱۳	۰/۰۶۷	۰/۵۱۲	۰/۱۳

نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد که از بین مؤلفه‌های ویژگی‌های انحرافی شخصیت فقط فقدان اعتماد به نفس با مقدار بتای ۰/۲۸ و وابستگی با مقدار بتای ۰/۳۱، گرایش به اعتیاد را پیش‌بینی می‌کنند.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف تعیین حس‌عاملیت و ویژگی‌های انحرافی شخصیت در گرایش به اعتیاد دانش‌آموزان انجام گرفت. نتایج نشان داد که گرایش به اعتیاد با مؤلفه‌های بی‌اختیاری و سادگی حس‌عاملیت رابطه منفی و معنادار دارد. نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه نشان داد که از بین مؤلفه‌های حس‌عاملیت فقط مؤلفه بی‌اختیاری با مقدار بتای ۰/۴۶، گرایش به اعتیاد را پیش‌بینی می‌کند. این یافته‌ها با نتایج مطالعات جوزف و همکاران (۲۰۰۵)، جینا و همکاران (۲۰۰۹)، ابراهیم و همکاران (۲۰۱۱)، پورکرد و همکاران (۱۳۹۲)، هاشمی (۲۰۲۰) و دولان و همکاران (۲۰۰۸) مبنی بر اینکه خودکارآمدی ضعیف زمینه‌ساز سوء مصرف مواد را در دانش‌آموزان به وجود می‌آورد

همخوان است. در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت که باور هر فرد به توانایی‌های خود در مهار و کنترل موقعیت‌های تنش‌زا که در واقع همان میزان حس عاملیت و خودکارآمدی او است تا حدود زیادی می‌تواند به فرد کمک کند تا شرایط بحران و فشار روحی که در اثر مشکلات احساس می‌کند را امری طبیعی بداند و به دنبال آن رفتار منطقی‌تری در مقابل آن داشته باشند؛ زیرا افرادی که حس عاملیت بالا دارند به توانایی‌های خود باور و اعتماد داشته و به تبع آن دید مثبتی نسبت به خود و همچنین اراده و اعتماد به نفس قوی‌تری دارند به همین دلیل در شرایط تنش‌زا کمتر تسلیم و ناامید می‌شوند. ابراهیم و همکاران (۲۰۱۱) نشان دادند وقتی افراد بعد از رهایی از اعتیاد با چالش‌های زندگی و محیط‌های مشمول مواد مخدر روبه‌رو می‌شوند، خودکارآمدی پایین می‌تواند بر شروع مجدد و رهایی افراد از اعتیاد تأثیر منفی داشته باشد. در واقع عاملیت نگرش، توانایی و مهارت‌های شناختی فرد در مورد خودش است که چگونگی درکش را از شرایط مختلف و چگونگی رفتار فرد را در واکنش به موقعیت‌های مختلف مشخص می‌کند. در پژوهشی دیگر جینا و همکاران (۲۰۰۹) نشان دادند که خودکارآمدی در این افراد پایین است و نگرش منفی به زندگی دارند. به همین دلیل هرچه میزان خودکارآمدی فرد بالاتر باشد در شرایط بحرانی فرد دید مثبت‌تری برای حل مشکلات و گرفتن نتایج بهتر از خود خواهد داشت و به دنبال آن اضطراب و استرس کمتری را به خود وارد می‌کند و شرایط پرتنش را با موفقیت بیشتری پشت سر می‌گذارد؛ به همین دلیل در موقعیت‌های تنش‌زا که فرد مستعد کشیده شدن به سمت اعتیاد است، افراد با حس عاملیت بالا در برابر گرایش و وسوسه به سمت اعتیاد آسیب‌پذیری کمتری دارند، ولی برعکس افراد دارای حس عاملیت پایین، به دلیل ضعف شخصیتی و عدم باور به توانمندی خود در مقابله با رویدادهای پرتنش و داشتن نگرش منفی نسبت به خود و به دنبال آن عدم اعتماد به نفس، دچار اضطراب و استرس بیشتری در برابر مشکلات خواهند بود و مدیریت ضعیفی بر احساسات و عملکرد رفتاری خود دارند؛ به همین دلیل در مواقع تنش‌زا بیشتر مستعد پذیرش و گرایش به اعتیاد هستند.

نتایج نشان داد که گرایش به اعتیاد با مؤلفه‌های ویژگی‌های انحرافی شخصیت فقدان اعتماد، وابستگی و اعمال خصمانه رابطه مثبت و معنادار دارد. نتایج ضریب رگرسیون چندگانه نیز نشان می‌دهد که از بین مؤلفه‌های ویژگی‌های انحرافی شخصیت فقط فقدان اعتماد با مقدار بتای ۲۸ و وابستگی با مقدار بتای ۳۱ درصد گرایش به اعتیاد را پیش‌بینی می‌کند. این نتایج همسو با نتایج مطالعات کاستا و همکاران (۲۰۱۳)، دک و همکاران (۲۰۱۰)، جوس و همکاران (۲۰۰۷)، آجیل‌چی و همکاران (۱۳۸۹)، رستمی و همکاران (۱۳۹۴)، لویز نیتو و همکاران (۲۰۱۶) مبنی بر رابطه بین ویژگی‌های انحرافی شخصیت و مصرف مواد که ویژگی‌های انحرافی شخصیت به‌ویژه سه صفت افکار صمیمانه، بی‌اعتمادی به خود و سلطه‌گری هم به‌صورت مستقیم و هم غیرمستقیم با تأثیر بر ادراک پایین خطر با انگیزش پایین نسبت به درمان در افراد وابسته به مواد همراه هستند همسو است (بشرپور، ۱۳۹۴).

در تبیین این فرض می‌توان گفت به طور کلی ویژگی‌های شخصیتی می‌تواند زمینه را برای گرایش بیشتر افراد به اعتیاد و سایر رفتارهای پرخطر آماده کند. در تبیین این یافته باید اذعان داشت که صفات شخصی به طور کلی از سه طریق می‌توانند بر سلامتی فرد اثر بگذارند؛ نخست اینکه این صفات می‌توانند از طریق نقش پررنگ خود بر سبب‌شناسی و پیش‌آگهی اختلالات اثر بگذارند. دوم اینکه صفات شخصیتی می‌توانند به طور غیرمستقیم بر وضعیت سلامت فرد اثر بگذارند و سوم اینکه صفات شخصیتی می‌توانند بر پاسخ‌های فرد نسبت به بیماری و درمان بیماری اثر بگذارند (گازاتون و جانسون^۱، ۲۰۰۳). رستمی و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهش خود نشان دادند مؤلفه‌های برون‌گرایی و وظیفه‌شناسی می‌توانند به‌طور معناداری واریانس متغیر آمادگی به اعتیاد را تبیین کنند. افرادی که دارای ویژگی بی‌ثباتی هیجانی هستند، نگرش‌های غیرمنطقی به اثرات مصرف مواد دارند. این افراد شناخت‌ها و ادراک‌های منفی به موضوعات دارند و کمتر از تبیین‌های عقلانی در برخورد با مسائل و موضوعات استفاده می‌کنند. بنابراین به نظر می‌رسد،

¹. Gustavsson & Jonsson

افرادی که بی‌ثباتی هیجانی دارند از طریق نگرش مثبت به مصرف مواد و گرایش به آن سمت، نیاز اصلی خود را برای کاهش اضطراب و تنش مرتفع می‌کنند. همچنین صفات فقدان اعتماد به نفس و وابستگی نیز با کنترل کمتر در پیامدهای رفتاری همراه است. کسانی که اعتماد به نفس ضعیف و وابستگی بالای داشته باشند از کارهای چالش برانگیز اجتناب می‌کنند، بر روی ناکامی‌های شخصی و نتایج منفی تمرکز می‌کنند، به سرعت اعتماد خود نسبت به قابلیت‌ها و توانائی‌های شخصی‌شان را از دست می‌دهند و عقیده دارند که شرایط و وظایف مشکل، خارج از حد توانائی و قابلیت آن‌ها است. از این رو این‌گونه افراد که اعتماد به نفس پایین‌تری دارند، غالباً انتظار شکست داشته و تحمل بسیار کمی در برابر تغییرات و رویدادها نشان می‌دهند در نتیجه گرایش به سمت اعتیاد در آنان بالا است.

بنابراین، نتایج این پژوهش نشان داد که حس عاملیت و ویژگی‌های انحرافی شخصیت در گرایش به اعتیاد دانش‌آموزان نقش دارد و این متغیرها از عوامل مهم در گرایش به اعتیاد به شمار می‌آیند. منحصر بودن تحقیق به دانش‌آموزان دبیرستانی شهرستان پارس‌آباد و استفاده از روش همبستگی دو محدودیت عمده مطالعه حاضر بود بر این اساس پیشنهاد می‌شود مطالعات آتی در مناطق جغرافیایی مختلف (بحث پژوهش در مناطق جغرافیای دیگر می‌تواند زمینه جدیدی برای مطالعه باشد) و با استفاده از طرح علی-مقایسه‌ای و مداخله انجام پذیرد. از نتایج این پژوهش می‌توان در پیشگیری دانش‌آموزان دارای گرایش به اعتیاد در مدارس استفاده کرد و مداخلات درمانی و آموزشی برای بهبود ویژگی‌های انحرافی شخصیت و حس عاملیت در آنها به کار برد.

منابع

- انجمن روان‌پزشکی آمریکا (۲۰۱۳). راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی (ویراست پنجم). ترجمه یحیی سیدمحمدی، ۱۳۹۳، تهران: نشر روان.
- آجیل‌چی، بیتا و نادری، امیر (۱۳۸۹). رابطه ویژگی‌های شخصیتی زنان معتاد با نظم اجتماعی. فصلنامه نظم و امنیت اجتماعی، ۴(۲)، ۴۹-۹۶.

- آدرم، مهدیه و نیک‌منش، زهرا (۱۳۹۱). گرایش به مصرف مواد در جوانان براساس ویژگی‌های شخصیت. *مجله تحقیقات علوم پزشکی زاهدان*، ۲(۱۴)، ۱۰۴-۱۰۱.
- بشرپور، سجاد و احمدی، شیرین (۱۳۹۶). نقش حس عاملیت و آلکسی تایمیا در پیش‌بینی مقاومت در برابر تغییر افراد مصرف کننده مواد. *مجله طب انتظامی*، ۶(۳)، ۱۸۷-۱۷۹.
- بشرپور، سجاد (۱۳۹۴). الگوی روابط ساختاری ویژگی‌های انحرافی شخصیت، ادراک خطر و انگیزش درمان در افراد وابسته به مواد، نقش میانجی ادراک خطر. *فصلنامه اعتیادپژوهی*، ۹(۳۵)، ۱۱۷-۱۰۰.
- بشرپور، سجاد؛ احمدی، شیرین (۱۳۹۶). نقش حس عاملیت، آلکسی تایمیا و خودنهادسازی در پیش‌بینی مقاومت در برابر تغییر در افراد مصرف کننده مواد. *طرح پژوهشی دانشگاه محقق اردبیلی*.
- بهادری خسروشاهی، جعفر و خانجانی، زینب (۱۳۹۲). ارتباط راهبردهای مقابله‌ای و خودکارآمدی با گرایش به سوءمصرف مواد در دانشجویان. *مجله دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی*، ۱۴(۵۳)، ۸۰-۹۰.
- پورافکاری، نصرت الله (۱۳۸۷). *فرهنگ جامع روانشناسی روانپزشکی*، جلد اول و دوم، تهران: انتشارات فرهنگ معاصر.
- پورکرد، مهدی؛ ابوالقاسمی، عباس؛ نریمانی، محمد و رضایی جمالویی، حسن (۱۳۹۲). بررسی اثر مستقیم و غیرمستقیم خودکارآمدی، تکانشوری، فعال‌سازی - بازداری رفتاری و مهارت‌های اجتماعی بر سوءمصرف مواد در دانش‌آموزان. *فصلنامه اعتیادپژوهی*، ۷(۲۶)، ۲۸-۱۱.
- رستمی، چنگیز و اکبری، مریم (۱۳۹۴). ارتباط بین پنج عامل بزرگ شخصیت و تابآوری با آمادگی به اعتیاد مواد مخدر در بین دانشجویان. *مجله روانشناسی و روان‌پزشکی شناخت*، ۲(۳)، ۶۶-۵۳.
- زرگر، یدالله؛ نجاریان، بهمن و نعامی، عبدالرضا (۱۳۸۷). بررسی رابطه ویژگی‌های شخصیتی، نگرش مذهبی و رضایت زناشویی با آمادگی به اعتیاد در کارکنان یک شرکت صنعتی در اهواز. *مجله علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز*، ۱۵(۱۰)، ۱۲۰-۹۹.
- سادوک، ویرجینیا و سادوک، بنجامین (۲۰۱۵). *خلاصه روانپزشکی علوم رفتاری روانپزشکی بالینی*، ترجمه حسن رفیعی و فرزین رضایی (۱۳۹۵)، تهران: انتشارات ارجمند.

صبحی‌قراملکی، ناصر؛ حاجلو، نادر و غلامزاده، حانیه (۱۳۹۲). مقایسه سبک‌های یادگیری، ویژگی‌های شخصیتی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان با و بدون ناتوانی یادگیری. *مجله ناتوانی‌های یادگیری*، ۲(۴)، ۸۲-۱۰۲.

طارمیان، فرهاد (۱۳۸۳). بررسی عوامل پیش‌بین روانی - اجتماعی مصرف مواد در نوجوانان با تکیه بر نظریه گروه دوستان. *پایان‌نامه دکتری رشته روانشناسی، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، تهران*.

کاظمی، حمید؛ مرتضوی، سپیده و قربانی، مریم (۱۳۹۲). مقایسه مکانیزم فعالیت مغزی رفتاری در بیماران مبتلا به مصرف مواد تحت درمان نگهدارنده و افراد سالم. *فصلنامه اعتیاد‌پژوهی*، ۸(۳۰)، ۱۱۴-۱۲۵.

Ajilchi, B., & Naderi, A. (2010). The relationship between personality characteristics of addicted women and the social order. *Quarterly Journal of Social Security and Health*, 4 (2), 96-49. (Persian)

American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (Fifth Edition)*. Translation by Yahya Seyyed Mohammadi, 2014, Tehran: Publication Ravan. (Persian)

Ashrafi, E. (2000). Gary evaluate theory psychometric properties of personality questionnaires. Master thesis, Tarbiat Modarres University. (Persian)

Azarm, M., & Nikmanesh, Z. (2012). The tendency toward drug use in young people based on personality traits. *Zahedan Journal of Research in Medical Sciences*, 2(14), 1014-110. (Persian)

Bahadori Khosroshahi, J., & Khanjani, Z. (2013). Relationship between coping strategies and self-efficacy with the tendency to drug abuse in students. *Journal of Science and Technology in Applied Psychology*, 14 (53), 80-90. (Persian)

Bandura, A. (1993). Perceived self-efficacy in cognitive development and functioning. *Educational Psychologist*, 28(2), 117-148.

Basharpour, S. (2015). Structural relationship pattern of deviant characteristics of personality, risk perception and treatment motivation in drug abuse subjects, role of mediation of perceived risk. *Addiction Discipline Study on Substance Abuse*, 9 (35), 100-117. (Persian)

Basharpour, S., & Ahmadi, Sh. (2017). The role of Sense of Agency, Alexithymia and self-regulation in anticipating resistance to change in drug users. Research project at the University of Mohaghegh Ardabili. (Persian)

Bedford, A., & Deary, I.J. (2003). The Personality Deviance Scales (PDS): cross-validation, item analyses and scale development. *Personality and Individual Differences*, 35, 389-398.

Bedford, A., & Foulds, G. A. (1978). *Manual of the Personality Deviance Scales*. Windsor: NFER-Nelson.

- Costa, Jr., Paul, T., & McCrae, R. (2013). The five-factor model of personality and its relevance to personality disorders. *Personality and Personality Disorders: The Science of Mental Health*, 7, 17.
- Deck, C., Lee, J., & Reyes, J. (2010). Personality and the Consistency of Risk Taking Behavior: Experimental Evidence.
- Dollan, S. L., Martino, R. A., & Rohsenow, D. J. (2008). Self-efficacy for cocaine abstinence: Pretreatment correlates and relationship to outcomes. *Addictive Behaviors*, 33(5), 675-688.
- Eyni, S. (2020). The effectiveness of mentalization based therapy on improving object relations of people with borderline personality disorder. *Journal of Research in Psychopathology*, 1(1), 30-43.
- Gina, M., Coon, M., David, P., & Paul, A. (2009). Self-efficacy and substance abuser: Assessment using a brief phone interview. *Journal of Substance abuser Treatment*, (15), 385-391.
- Gustavsson, P. J., Jonsson, E.G., Linder, J., & Weinryb, R.M. (2003). The HP5 inventory: definition and assessment of five health relevant personality traits from a five factor model perspective. *Personality and Individual Differences*, 35, 69-89.
- Haggard, P., & Tsakiris, M. (2009). The experience of agency feelings, judgments, and responsibility. *Current Directions in Psychological Science*, 18(4), 242-246.
- Hashemi, Z. (2020). Effectiveness of metacognitive therapy in patient with Depression: 2 years follow up. *Journal of Research in Psychopathology*, 1(1), 20-28.
- Ibrahim, F., Kumar, N., & Abu Samah, B. (2011). Self-efficacy and relapsed addiction tendency: an empirical study. *The Social Sciences*, 6(4), 277-282.
- Jose, M. G., Flor, Z. B., & Francisca, L. R. (2007). The role of personality variables in drug abuse in a Spanish university population. *Journal Mental Health Addiction*, 7 (3), 475-487.
- Joseph, A., & Yinfrak K. (2005). Self- efficacy as a predictor of treatments out com in adolescent substance abuser. *Addictive behavior*, (30), 1751-1764.
- Kazemi, H., Mortazavi, S., & Ghorbani, M. (2013). Comparison of the mechanism of behavioral brain activity in patients with preservative and healthy subjects. *Quarterly Journal on Addiction Research on Drug Abuse*, 8(30), 114-125. (Persian)
- Lopez, F., Nieto-Ruiz, A., & Ortuno, V. (2016). The role of impulsivity in dropout from treatment for cigarette smoking. *Comprehensive Psychiatric*, 7(55), 1609-1613.
- Narimani, M., Taghizadeh Hir, S., Sadeghi, G., & Basharpour, S. (2020). Effectiveness of visual perception training in the improvement of the working memory of students with attention-deficit hyperactivity disorder. *Journal of Research in Psychopathology*, 1(1), 456-466.
- Polito, V., Barnier, A.J., & Woody, E. Z. (2013). Developing the sense of agency rating scale (SOARS): an empirical measure of agency disruption in hypnosis. *Consciousness and Cognition*, 22(3), 684-696.
- Pour Afkari, N. A. (2008). A Comprehensive Culture of Psychology of Psychiatry, Vol. I and II, Tehran: Farhang-e-Moosere Publication. (Persian)

- Pourkord, M., Abolghasemi, A., Narimani, M., & Rezaei Jamalooi, H. (2013). Effect of direct and indirect self-efficacy, impulsivity, activation of behavioral inhibition and social skills on drug abuse in students. *Quarterly Journal of Research on Addiction Research*, 7(26), 11-28. (Persian)
- Rostami, Ch., & Akbari, M. (2015). The relationship between the five major factors of personality and resilience with drug addiction preparedness among students. *Journal of Psychology and Psychiatry*, 2(3), 53-66. (Persian)
- Sadouk, V., & Saduk, B. (2015). A summary of psychiatry in the behavioral sciences of clinical psychiatry, translated by Hasan Rafiei and Farzin Rezaei, 2016, Tehran: Arjmand Pub. (Persian)
- Sobhi, N., Hajiloo, N., & Gholamzadeh, H. (2013). A comparison of learning styles, personality characteristics and academic performance of students with and without learning disabilities. *Journal of Learning Disabilities*, 2(4), 82-102. (Persian)
- Substance Abuse and Mental Health Services Administration. (2015). National registry of evidence-based programs and practices (NREPP).
- Substance Abuse and Mental Health Services Administration. National registry of evidence-based programs and practices (NREPP) 2015.
- Taromian, F. (2004). Investigating psychosocial presuppositions of drug use in adolescents, based on friends' theory. Ph.D., Ph.D., Psychology, University of Medical Sciences, Tehran, Iran. (Persian)
- Weed, N., Butcher, N. J., Mckenna, T., & Ben-Porath, Y. (1992). New measures for assessing alcohol and other drug problems with MMPI-2, APS & AAS, *Journal of Personality Assessment*, 58, 389-404.
- Zargar, Y., Najarian, B., Naami, A. (2008). The relationship between personality characteristics, religious attitude and marital satisfaction with preparedness of addiction in employees of an industrial company in Ahvaz. *Journal of Educational Sciences and Psychology of Shahid Chamran University of Ahvaz*, 15 (10), 99-120. (Persian).

The role of the sense of agency and deviant personality traits in predicting addiction tendency in secondary high school students

N. Hajloo^{1*}, V. Fallahi², Sh. Ahmadi³ & P. Bagherzadeh⁴

Abstract

The aim of this study was to examine the role of the sense of agency and deviant personality traits in predicting addiction tendency in secondary high school students. The study is descriptive-correlational. The population of this study included all male students of a state high school in Pars Abad City during 2017 academic year. 120 people from this population selected by random-cluster sampling and filled out the Addiction Potential Questionnaire of Zargar and et al, Sense of Agency Scale of Woody et al., and Personality Deviant Scale of Bedford et al. The data was analyzed by Pearson's correlation and multiple regression. The results of correlation coefficients showed that there was a negative and significant relationship between addiction tendency and the components of simplicity and incontinence. The components of deviant characteristics of personality were lack of trust, dependence, and hostile acts has a positive and significant relationship ($p < 0.01$). The results of multiple regression showed that 37 percent of the total variance of tendency to addiction is explained by the sense of agency and deviant personality traits. The results of this study revealed that the sense of agency and deviant personality traits have the ability to predict the tendency to addiction in teenagers in a meaningful way.

Keywords Sense of agency, deviant personality traits, tendency to addiction

---

¹. Professor of Psychology, University of Mohaghegh Ardabili

². Corresponding author: Ph.D. Students in Psychology, University of Mohaghegh Ardabili
vahid.fallahi.68@gmail.com

³. Ph.D. Student in Psychology, University of Mohaghegh Ardabili

⁴. M.A. in Psychology, Instructor of Payam Noor University and Islamic Azad University